

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική

Ενότητα 1: Εισαγωγικό Μάθημα

Γιώργος Μαργαρίτης
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Εισαγωγικό Μάθημα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Πόλεμος και Πολιτική.
2. Πόλεμος και κράτος.
3. Ο πόλεμος καθρέπτης της κοινωνίας.

Σκοποί ενότητας

- Να αναλυθούν οι έννοιες πόλεμος και πολιτική.
- Να γίνει αντιληπτός ο ρόλος του κράτους στον πόλεμο.
- Να παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά του πολέμου και των κοινωνικών σχέσεων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πόλεμος και Πολιτική

Πόλεμος και Πολιτική

- Η παράδοση “πόλεμος και πολιτική” έχει ως στόχο τη διερεύνηση των σχέσεων ανάμεσα στην πολιτική και στον πόλεμο. Η σχέση αυτή παρουσιάζεται ως αυτονόητη – σύμφωνα με τη γνωστή (και παρερμηνευμένη) φράση που αποδίδεται στον Κλαούζεβιτς, «ο πόλεμος δεν είναι παρά η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα». Στην πραγματικότητα τίποτε δεν είναι αυτονόητο και απλό. Ο πόλεμος, οι τεχνικές του, οι κοινωνικές διαστάσεις του, το οικονομικό του υπόβαθρο και όλα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του, αποτελούν ένα σύνθετο σύνολο το οποίο ενίοτε υπαγορεύει τη μορφή των πολιτικών συστημάτων και τον τρόπο άσκησης της πολιτικής, ενίοτε προσαρμόζεται στα τελευταία.

Πόλεμος και Πολιτική

- Θα παρακολουθήσουμε τη σύνθετη αυτή σχέση μέσα από την – αναγκαστικά συνοπτική - ιστορική αναδρομή. Σκοπός μας είναι να εξετάσουμε πως αρθρώνεται η σχέση αυτή σε διαφορετικές εποχές, δηλαδή σε διαφορετικές παραγωγικές σχέσεις, τρόπους παραγωγής, κοινωνικής διάρθρωσης και τελικά, διαφορετικές τεχνικές δυνατότητες και πολιτικά συστήματα. Ξεκινώντας από τα επιβλητικά κράτη της εποχής του χαλκού – στην Μεσοποταμία, την Αίγυπτο και στις περιοχές όπου ετούτα τα πρότυπα ακτινοβολούν, θα φτάσουμε στη σημερινή θεωρητική – και όχι μόνο – διαμάχη πάνω στο εάν στο δικό μας κόσμο έχουν ή όχι εφαρμογή, οι κλασσικές θεωρίες του πολέμου, όπως τις διαμόρφωσε η σύγχρονη εποχή.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πόλεμος και κράτος

Πόλεμος και κράτος

- Ο πόλεμος αντλεί από το πλεόνασμα που προκύπτει από την υλική παραγωγή κάθε κοινωνίας. Από το μέρος εκείνο των παραγόμενων αγαθών δηλαδή που δεν είναι απόλυτα απαραίτητο για την επιβίωση της εν πολέμω κοινωνίας. Ακόμα και σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου ο πόλεμος είναι «ληστρικός» και επιζητεί την αύξηση του διαθέσιμου πλεονάσματος διαμέσου της αρπαγής του αντίστοιχου που ο γείτονας διαθέτει, το συνολικό πλεόνασμα είναι εκείνο που καθορίζει τις πολεμικές δυνατότητες και υπαγορεύει τα χαρακτηριστικά της σύγκρουσης.

Πόλεμος και κράτος

- Η ύπαρξη πλεονάσματος δεν είναι από μόνη της ικανή συνθήκη για τη συγκρότηση μηχανισμών πολέμου (πολεμιστών, όπλων). Απαραίτητος ενδιάμεσος είναι η ύπαρξη ενός διοικητικού-πολιτικού μηχανισμού ο οποίος θα αναλάβει τη συγκέντρωση του υλικού πλεονάσματος και την επένδυση όλου ή μέρους αυτού στην υλική στήριξη των μηχανισμών πολέμου. Ο διοικητικός-πολιτικός αυτός μηχανισμός είναι το **κράτος**.

Πόλεμος και κράτος

- Η σχέση του Κράτους με τον μηχανισμό πολέμου, τον στρατό, είναι στενή και αλληλοεξαρτώμενη. Ο στρατός έχει ανάγκη το κράτος για να οργανώνει την κοινωνία σε τρόπο που να του εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την ύπαρξή του και το Κράτος έχει ανάγκη τους μηχανισμούς και τις δυνατότητες του στρατού για να αποκτήσει το κύρος και την **εξουσία** που θα του επιτρέψει να αποσπάσει το υλικό πλεόνασμα από την κοινωνία και να το κατευθύνει όπου η εκάστοτε **πολιτική** του ορίζει – οπωσδήποτε και στον στρατό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο πόλεμος καθρέπτης της κοινωνίας

Ο πόλεμος καθρέπτης της κοινωνίας

- Η δημιουργία και η διατήρηση μηχανισμών πολέμου προϋποθέτει δύο στοιχεία:
- Το πρώτο είναι η ύπαρξη πολεμιστών. Ανάλογα με την εποχή, τις οικονομικές της λειτουργίες και τη συνακόλουθη κοινωνική διάρθρωση, οι πολεμιστές μπορεί να είναι μικρό ποσοστό ως προς το σύνολο της κοινωνίας, ή, ακόμα, σε ορισμένες περιπτώσεις μεγάλο ποσοστό, ενίοτε ίσως και το σύνολο των όσων μπορούν να φέρουν όπλα σε ένα κοινωνικό σώμα. Οπωσδήποτε το μέγεθος του στρατού σε σχέση με το αντίστοιχο της κοινωνίας αποτελεί από μόνο του έναν σημαντικό οδηγό για τον τρόπο διάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων και, προφανώς, της πολιτικής εξουσίας.

Ο πόλεμος καθρέπτης της κοινωνίας

- Το δεύτερο στοιχείο είναι η ύπαρξη όπλων και μηχανισμών υποστήριξης. Τόσο τα όπλα όσο και οι μηχανισμοί γίνονται ολοένα πιο τεχνικοί και σύνθετοι όσο το πλεόνασμα που παράγει το κοινωνικό σύνολο αυξάνεται και όσο οι κρατικοί μηχανισμοί που το διαχειρίζονται και το κατανέμουν γίνονται συμπαγείς και περίπλοκοι.

Ο πόλεμος καθρέπτης της κοινωνίας

- Στο μάθημα θα παρακολουθήσουμε τόσο την μεταβαλλόμενη διαθεσιμότητα πολεμιστών, όσο και την εξέλιξη, ποιοτική και ποσοτική των εργαλείων του πολέμου, των όπλων. Η εξάρτηση των μέσων και των παραμέτρων του πολέμου από τις σχέσεις παραγωγής και τις συνακόλουθες κοινωνικές αντίστοιχες θα είναι ο οδηγός για την κατανόηση των εκάστοτε καταστάσεων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Διάρθρωση του μαθήματος

Διάρθρωση του μαθήματος

- Το μάθημα αρθρώνεται σε δώδεκα παραδόσεις. Στην εδώ ηλεκτρονική ανάρτηση θα βρείτε τα βασικά σημεία της ύλης για κάθε παράδοση ξεχωριστά, καθώς επίσης και τις βασικές «λέξεις-κλειδιά» / έννοιες ή ονόματα γύρω από τις οποίες θα οικοδομήσετε τις γνώσεις σας και θα αναπτύξετε την κριτική σας σκέψη. Ενδεικτικές ερωτήσεις καθώς και η υπόδειξη μερικών εξειδικευμένων βιβλίων συμπληρώνουν το υλικό της κάθε παράδοσης.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Γενική Βιβλιογραφία

Γενική Βιβλιογραφία

- Η ενδεικτική βιβλιογραφία που παρατίθεται περιλαμβάνει τις μονογραφίες και τα συλλογικά έργα που χρησιμοποιήθηκαν στη σύνθεση του μαθήματος καθώς και έργα που μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για μελέτη επιμέρους ζητημάτων. Προφανώς δεν εξαντλεί τη βιβλιογραφία σε ένα πεδίο που απασχολεί έντονα ιστορικούς, πολιτικούς επιστήμονες και άλλους ακαδημαϊκούς.

Γενική Βιβλιογραφία

Κλασσικά

- Clausewitz Carl Von, *De la Guerre*, Paris, Editions de Minuit, 1955
- Clausewitz Carl Von, *On War*, Princeton, Princeton University Press, 1989
- Clausewitz Carl Von, *Campagne de 1814*, Paris, IVREA, 1993
- Clausewitz Carl Von, *Campagne de 1815 en France*, Paris, IVREA, 1993

- Jomini, Baron de, *The Art of War*, Westpoint Conn., Greenwood, (1862 reprint)

Γενική Βιβλιογραφία

Μελέτες

- Arnold Thomas F., *The Renaissance at War*, New Haven, Smithsonian Books, 2005
- Ayton Andrew, Price J.L. (edited by), *The Medieval Military Revolution. State, Society and Military Change in Medieval and Early Modern Europe*, New York, Barnes and Noble, 1998 (1995)
- Beloff Max, *Wars and Welfare. Britain 1914-1945*, London, E. Arnold, 1984
- Boniface Pascal, *Οι πόλεμοι του αύριο*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2004
- Creveld Martin Van, *Supplying War. Logistics from Wallenstein to Patton*, Cambridge, Cambridge University Press, 1977
- Delbruck Hans, *History of the Art of War*.
- Vol. I, *Warfare in Antiquity*
- Vol. II, *Barbarian Invasions*
- Vol. III, *Medieval Warfare*
- Vol. IV, *The Dawn of Modern Warfare*
- Lincoln, Nebr., University of Nebraska Press, 1990-1991

Γενική Βιβλιογραφία

- Eltis David, *The Military Revolution in Sixteenth-Century Europe*, London, New York, Tauris, 1995
- Goldsworthy Adrian, *Roman Warfare*, London, Harper, 2005
- Gollin Alfred, *The Impact of Air Power. On the British People and their Government, 1909-1914*, Stanford, Cal., Stanford University Press, 1989
- Forrest Allan, *Conscripts and Deserters. The Army and French Society during the Revolution and Empire*, Oxford, O.U.P., 1989
- Howard Michael Eliot, *Clausewitz. A very Short Introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2002
- Jones Archer, *The Art of War in the Western World*, New York, Barnes and Noble/ University of Illinois Press, 1997
- Karlan Robert, *Πόλεμος και πολιτική. Η σύγχρονη ηγεσία μπροστά στα διδάγματα της ιστορίας*, Αθήνα, Ροές, 2004
- Knox MacGregor, Murray Williamson, *The Dynamics of Military Revolution, 1300-2050*, Cambridge, Cambridge University Press, 2001
- Κονδύλης Παναγιώτης, *Θεωρία του πολέμου*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1998
- Massie Robert, *Dreadnought. Britain, Germany and the Coming of the Great War*, New York, Ballantine Books, 1992

Γενική Βιβλιογραφία

- Μύνκλερ Χερ, *Οι νέοι πόλεμοι. Νέοι εχθροί και νέες μορφές πολέμου*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2005
- Nicholson Helen, *Medieval Warfare and Practice of War in Europe, 300-1500*, Hampshire, Macmillan, 2004
- Ober Josiah, *The Athenian Revolution. Essays on Ancient Greek Democracy and Political Theory*, Princeton N.J., Princeton University Press, 1996
- Paret Peter, Craig Gordon, Gilbert Felix (editors), *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*, Princeton, Princeton University Press, 1986
- Porter Bruce D., *War and the Rise of the State. The Military Foundations of Modern Politics*, New York, Macmillan, 1994
- Ραμονέ Ιγνάσιο, *Πόλεμοι του 21ου αιώνα*, Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού πρώτου, 2002
- Reese Roger R., *The Soviet Military Experience. A History of the Soviet Army, 1917-1991*, London, New York, Routledge, 2000
- Renn Ludwig, *Warfare. The Relation of War to Society*, New York, Librerias Press, (1971/1939)
- Smail R.C., *Crusading Warfare, 1097-1193*, New York, Barnes and Noble, 1995 (1956)
- Wicht Bernard, *L' idée de Milice et le modele Suisse dans la pensee de Machiavel*, Lausanne, L' Age d' Homme, 1995

Γενική Βιβλιογραφία

- Zook David H., Higham Robin, *A Short History of Warfare*, New York, Twayne, 1966

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Μαργαρίτης.
«Τίτλος Μαθήματος. Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική. Εισαγωγικό Μάθημα».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Φράγκου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

